

הלקח הנשגב בחינוך הבנים איך הציל דוד המלך את אבשלום מהגיהנום על ידי שאמר עליו שמונה פעמים "בני"

אות ו' החסרה לרמז שיעסוק בתורה אפילו שלא לשמה

ויש להוסיף תבלין לבאר הטעם שהחסיר הכתוב אות ו' במילת "אתם", אשר כפי המבואר הוא כדי ללמדנו שעל ידי שתלמדו "אתם" תהיו בכך דוגמה אישית לבניכם, על פי מה ששנינו בגמרא (פסחים נ:): "לעולם יעסוק אדם בתורה ומצוות אף על פי שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה".

ופירש הגה"ק בעל "חידושי הרי"ם" זי"ע, כי אפילו אם הוא עצמו עדיין עוסק בתורה שלא לשמה, אולם על ידי שאחרים יראו שהוא עוסק בתורה, הרי ילמדו ממנו גם הם לעסוק בתורה, ויתכן שהם כבר יעסקו בתורה לשמה. וזהו ביאור הגמרא שיעסוק אדם בתורה ומצוות אפילו שלא לשמה: "שמתוך שלא לשמה", שהוא עוסק, הרי זה "בא לשמה", שילמדו אחרים ממנו לעסוק בתורה לשמה. לפי דברינו נוגע דבר זה מיוחד לאב, שאפילו אם אינו במדרגה לעסוק בתורה ומצוות לשמה, עם כל זאת יעסוק אפילו שלא לשמה: "שמתוך שלא לשמה בא לשמה", ילמדו בניו ממנו לעסוק בתורה לשמה.

והנה מבואר בזהוהר הקדוש (פרשת ויחי רמא:): "אות אמת דא את ו'". פירושו: "אות אמת זו אות ו'". וביאר ב"אמרי יוסף" להרה"ק ר' יוסף משה מפרעמישלא זצ"ל (פרשת פנחס) הטעם לכך בדרך רמז, כי אות ו' במילואה היא גם כן ו' כזה ו'ז, וזה רומז על אדם שיש לו מדת אמת שתוכו ככרו.

מעתה יש לומר כי מטעם זה החסיר הכתוב אות ו' במילת "אתם" בכתוב: "ולמדתם אתם את בניכם", כדי לרמז בכך "ולמדתם אתם", שיעסקו האבות בתורה להיות דוגמה אישית לבניו, אפילו אם הוא עוסק בתורה שלא לשמה, שאז חסרה לו האות ו' שהיא אות אמת הרומזת על תורה לשמה, כי אפילו כשהם עוסקים בתורה שלא לשמה, יכולים הם להיות דוגמה אישית לבניהם שיעסקו בתורה לשמה.

שהאב ילמד לבניו איך להתנהג בעבודת ה', אלא עיקר החינוך הוא שהאב עצמו יהיה דוגמה אישית לבניו, שיראו איך הוא עצמו עוסק בתורה ובעבודת ה', ועל ידי זה יתנהגו גם הם כמותו. הנה כי כן זהו הרמז של הכתיב: "ולמדתם אתם" - אַתֶּם כתיב, כלומר כאשר אתם בעצמכם תלמדו ותקיימו המצוות, על ידי זה תקיימו בשלימות גם את הקרי: "ולמדתם אותם את בניכם לדבר בם" וגו', כי גם הם יעשו כמעשיכם.

ויש להשוות דבר זה למה שמצינו בגמרא (סוכה נו:): אצל מרים בת בילגה שהמירה את דתה, וקנסו חכמים את אביה שהיה כהן שלא ישמש יותר במשמרת בבית המקדש, ומקשה בגמרא: "משום ברתיה קנסינן ליה לדידיה" [משום בתו שחטאה אנו קונסים את אביה], אמר אביי אין [כן], כדאמרי אינשי [כמו שנהגו אנשים לומר], שותא דינוקא בשוקא [דיבור של תינוק בשוק], או דאבוה או דאימיה" [הוא שמע מאביו או מאמו, לכן ראוי לקנוס אותם שלא חינוכו כראוי].

ומצינו שאפילו מחשבה רעה של האב יש לה השפעה על בניו, כמו שכתוב (דברים כט-יז): "פן יש בכם שורש פורה ראש ולענה". ופירש הרמב"ן כי מחשבה מוסתרת דקה מן הדקה של כפירה בה', היא בגדר שורש מר שעלול לצמוח בפועל אצל אחד מצאצאיו בדורות הבאים ה' ישמרנו, בלשון קדשו: "כי האב שורש והבן נצר משרשיו יפרה". על אחת כמה וכמה כשאין ההורים מתנהגים כראוי במעשה שיש לזה השפעה על הצאצאים.

ואם לדבר עבירה אנו רואים את ההשפעה השלילית שיש להתנהגות של ההורים על חינוך צאצאיהם, על אחת כמה וכמה מרובה מדה טובה, שהתנהגות ההורים בדרך התורה והיראה היא דוגמה אישית המשפיעה לטובה, ולפי דברי מרן מהר"י זי"ע על כך רומז הכתוב: "ולמדתם אתם את בניכם" - "אתם" חסר ו', שתלמדו "אתם" כדי להיות דוגמה אישית לבניכם.

בפרשתנו פרשת עקב דבר בעתו מה טוב, להתבונן במצוה הקדושה שהטיל הקב"ה עלינו ללמד את צאצאינו תורה ולחנכם בדרכי התורה, כמו שכתוב בפרשה השניה של קריאת שמע (דברים יא-יט): "ולמדתם אותם את בניכם לדבר בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכנך ובקומך".

ופירש רש"י ביאור הלשון: "לדבר בם, (סוכה מב.) משעה שהבן יודע לדבר למדהו (דברים לג-ד) תורה צוה לנו משה, שיהא זה לימוד דיבורו. מכאן אמרו (ספרי) כשהתינוק מתחיל לדבר, אביו משיח עמו בלשון הקודש ומלמדו תורה, ואם לא עשה כן הרי הוא כאילו קוברו, שנאמר ולמדתם אותם את בניכם לדבר בם וגו', למען ירבו ימיכם וימי בניכם, אם עשיתם כן ירבו, ואם לאו לא ירבו".

וכן פירש הרמב"ם שפסוק זה: "ולמדתם אותם את בניכם", הוא מצוה לחנך את הבנים הקטנים לתורה, כמו שכתב (הלכות תלמוד תורה פ"א ה"א): "קטן אביו חייב ללמדו תורה, שנאמר ולמדתם אותם את בניכם לדבר בם". גם ה"ספורנו" מפרש שהיא מצוה כללית על חינוך הבנים: "ולמדתם אותם את בניכם, הרגילו את בניכם במצוות".

יסוד גדול בענין חינוך הבנים להיות דוגמה אישית

בענין המצוה החשובה לחנך את צאצאינו לתורה ולמצוות [יש בזה מחלוקת הפוסקים אם היא מן התורה או רק מדרבנן], הנה מה טוב להביא מה שאמר כ"ק מרן רבי יהושע מבעלזא זי"ע לפרש מה שכתוב "ולמדתם אותם את בניכם", ולכאורה מילת "אותם" מיותרת, כי היה מספיק לומר: "ולמדתם את בניכם לדבר בם". עוד צריך ביאור ליישב הקרי והכתיב שיש במילת "אותם", כי הקרי הוא "אותם" מלא ו', והכתיב הוא "אתם" חסר ו'.

וביאר בדברי קדשו שהתורה הקדושה מלמדת אותנו יסוד גדול בחינוך הבנים, שאין זה מספיק

כ"ק מרן מהר"י מבעלזא זי"ע: "ולמדתם אתם" חסר ו' על ידי שאתם בעצמכם תלמדו תהיו דוגמה לבניכם

חידושי הרי"ם: לעולם יעסוק אדם בתורה אפילו שלא לשמה "שמתוך שלא לשמה" שלו "בא לשמה" ילמדו אחרים לשמה

"ולמדתם אתם" חסר ו' אות אמת, לרמז שאפילו אם האב לומד תורה שלא לשמה יש בזה תועלת לחינוך הבנים

"הרגיל בנר" שעוסק בתורה בלילות לאור הנר, "הוי"ן ליה בנים תלמידי חכמים", שילמדו ממנו לעסוק בתורה

אמנם לפי המבואר נראה כי דוד המלך אמר כמה פעמים "בני, בני אבשלום", כדי ללמד עליו זכות שמצד עצמו היה צדיק, ומה שנכשל לרדוף אחריו הוא רק כדי להענישו על חטא בת שבע, כמו שכתוב (שמואל ב יב-יא): "כה אמר ה' הנני מקים עליך רעה מביתך". וזהו שאמר "בני, בני אבשלום", אם כן אני צריך לתקן בתשובה שגרמתי בעוונותי שתדדוף אחרי, ואילו אבשלום שכבר נענש במיתתו הקשה יזכה לחיי העולם הבא.

"מזמור לדוד בברחו מפני אבשלום בנו"

בדרך זו במסילה נעלה לבאר לפי זה ביתר שאת, מה שאמר דוד המלך שמונה פעמים "בני", כדי להציל את אבשלום משבעה מדורי גיהנם ולהכניסו לחיי העולם הבא, על פי מה שדרשו בגמרא (ברכות ז): מה שכתוב (תהלים ג-א):

"מזמור לדוד בברחו מפני אבשלום בנו, קינה לדוד מיבעיא ליה. אמר רבי שמעון בן אבישלום, משל למה הדבר דומה, לאדם שיצא עליו שטר חוב, קודם שפרעו היה עצב לאחר שפרעו שמה, אף כאן דוד כיון שאמר לו הקב"ה, הנני מקים עליך רעה מביתך, היה עצב, אמר שמה עבד או ממזר הוא דלא חייס עלי, כיון דחזא דאבשלום הוא שמה, משום הכי אמר מזמור, אמר סתם ברא דרחים על אבא."

ותמה הגה"ק רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל ב"יערות דבש" (חלק א דרוש יא ד"ה ראה כמה), הלא למעשה רדף אבשלום אחרי דוד להורגו ולא חס עליו כלל, אם כן על מה שמח דוד כשראה שאבשלום בנו רדף אחריו. וביאר הענין על פי יסוד גדול בענין היסורים הבאים על האדם כעונש על עוונותיו, שיש בהם שני סוגי עונשים, סוג אחד הוא היסורים הבאים על האדם מהקב"ה שמייסר את האדם כדי למרק עוונותיו, כמו שכתוב (דברים ח-ה): "וידעת עם לבבך כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלקיך מיסרך".

אך יש עוד סוג של יסורים הבאים על האדם, מפגעי הטבע והמזלות הנמצאים בעולם, אלא שכל

ללמדנו כי כמו שמצוות תפילין ומזוזה תכליתן לקיימן בגלוי לעין כל, כן מצות חינוך הבנים היא שהאב עצמו יעסוק בתורה ובמצוות בגלוי לעיני הבנים, וזהו הטעם שנכתב חינוך הבנים בין מצות תפילין למצות מזוזה: "ולמדתם אתם את בניכם" - "אתם" חסר ו', שאתם בעצמכם תלמדו בגלוי לעיני הצאצאים, כדי שעל ידי זה ילמדו הבנים מכם גם כן לעסוק בתורה ובעבודת ה'.

דוד המלך אמר על אבשלום ח' פעמים "בני" להצילו מגיהנם

רחש לבי דבר טוב לבאר על פי כל האמור דבר פלא שמצינו בענין אבשלום, שמרד בדוד המלך אביו ורדף אחריו להורגו ולקחת ממנו המלוכה, עד שבסופו של דבר נתלה בשערותיו על עץ והרגו אותו, וכאשר הודיעו לדוד שאבשלום בנו שמרד בו נהרג, בכה עליו מאד והזכיר בדבריו שמונה פעמים "בני", כמו שכתוב (שמואל ב יט-א):

"וירגז המלך ויעל על עליית השער ויבך, וכה אמר בלכתו בני, אבשלום בני, בני אבשלום, מי יתן מותי אני תחתך אבשלום בני, בני... והמלך לאט את פניו ויזעק המלך קול גדול בני אבשלום, אבשלום בני, בני". ומפרש בגמרא (סוטה י:):

"הני תמוני בני למה [למה הזכיר שמונה פעמים "בני"], שבעה דאסקיה [שבע פעמים שהוציאו משבעה מדורי גיהנם, ואידך [פעם השמינית שאמר "בני"] איכא דאמרי דקריב רישיה לגבי גופיה [שעל ידי זה חיבר את ראשו עם גופו], ואיכא דאמרי דאייתהי לעלמא דאתי" [שהביאו לחיי העולם הבא].

בהשקפה ראשונה יש לתמוה הפלא ופלא, כי משוא פנים יש בשמים, הלא שנינו בגמרא (ב"ק נ): "כל האומר הקדוש ברוך הוא וותרן הוא, יותרו חייו, שנאמר (דברים לב-ד) הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט". הנה כי כן אם היה אבשלום ראוי להיענש בגיהנם מצד מעשיו, איך הוציאו דוד המלך מהגיהנם על ידי שאמר שמונה פעמים "בני".

יומתק לבאר בזה הרמז במאמר חכמינו ז"ל (שבת כג:): "הרגיל בנר הוי"ן ליה בנים תלמידי חכמים". כי מי שבא לביתו אחרי יום עבודה, ואינו הולך לנוח ולישון על מיטתו מטרדות היום, אלא מדליק את הנר בלילה כדי לקבוע עתים לתורה, מובטח לו שיהיו לו בנים תלמידי חכמים כי ילכו בדרכו לעסוק בתורה.

הלקח ממה שהכניס הכתוב חינוך הבנים בין תפילין ומזוזה

חשבתי דרכי לבאר בזה דקדוק נפלא על מה שכתוב בפרשתנו בפרשה שניה של קריאת שמע (דברים יא-יח): "וקשרתם אותם לאות על ידכם והיו לטוטפות בין עיניכם, ולמדתם אותם את בניכם לדבר בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך, וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך".

ודקדק כ"ק מרן מהרי"ד מבעלזא זי"ע, מדוע הפסיק הכתוב במצות חינוך הבנים: "ולמדתם אותם את בניכם", בין הציווי על מצות תפילין: "וקשרתם אותם לאות על ידכם והיו לטוטפות בין עיניכם", ובין הציווי על מצות מזוזה: "וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך", ולכאורה היה יותר מתאים להסמיך מצות תפילין למצות מזוזה, ששתיהן מענין אחד כתיבת פרשיות על קלף כשר, ולהקדים או לאחר מצות חינוך הבנים.

וביאר הענין שרצה הקב"ה ללמדנו בזה דעת, כי כמו שבשתי מצוות אלו תפילין ומזוזה יש הלכות מדוקדקות איך לכתוב כל אות ואות כדת של תורה, ואם שינה אות אחת אפילו כקוצו של י' התפילין והמזוזה פסולים, כן בחינוך הבנים צריך לחנך אותם בדרך התורה והמסורה הסלולה מאבותינו ורבותינו הקדושים מדור לדור בלי שום שינוי אפילו כקוצו של י', ואם משנים ח"ו בחינוך הבנים אפילו בקוצו של י' הרי הם פסולים כתפילין וכמזוזה. אלו דבריו הקדושים.

אמנם לפי דברות קדשו של כ"ק מרן מהר"י זי"ע יש לבאר הענין בזה, כי כאשר נתבונן נראה שיש מצוות שאפשר לקיים בסתר, אבל ב' מצוות אלו תפילין ומזוזה צריך לקיים בגלוי לעין כל, כי על תפילין דרשו בגמרא (ברכות ו): "מנין שהתפילין עוז הם לישראל, דכתיב (דברים כח-ג) וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך, ותניא רבי אליעזר הגדול אומר אלו תפילין שבראש". הרי מבואר שתפילין של ראש הן בגלוי לעין כל. וכן מצות מזוזה היא לקובעה על פתח ביתו מבחוץ בפרסום גלוי לעין כל.

לפי זה יש לומר שמטעם זה קבע הקב"ה מצות חינוך הבנים בין מצות תפילין ובין מצות מזוזה,

אבל אם יתפתה האדם ליצר הרע שמכניס באדם מחשבת פיגול לומר: "דבר זה ממנהג העולם אירע לנו וצרה זו נקרה נקריה", שאין זה עונש מה' אלא ממקרי הטבע הפוקדים את העולם, "הרי זו דרך אכזריות, וגורמת להם להידבק במעשיהם הרעים, ותוסיף הצרה צרות אחרות".

הרמב"ם דקדק ללמד אותנו, כי לא רק שהצרה הקודמת תישאר במקומה, אלא זאת ועוד: "ותוסיף הצרה צרות אחרות", כי מאחר שהם תולים הצרה במקרי הטבע, יפילם הקב"ה תחת מקרי הטבע ולא ישגיח עליהם. ומביא הרמב"ם הוכחה לכך ממה שכתוב בפרשת בחוקותי (שם): "ואם בזאת לא תשמעו לי והלכתם עמי בקרי, והלכתי עמכם בחמת קרי, ויסרתי אתכם אף אני שבע על חטאתיכם".

מפרש הרמב"ם כוונת הכתוב, שהקב"ה מעניש את החוטאים מדה כנגד מדה, לכן אם לא יחזרו בתשובה על ידי הצרה שהביא עליהם הקב"ה, כי יתלו את הצרה שבאה עליהם במקרי הטבע, על זה נאמר: "והלכתם עמי בקרי", שיתלו הכל במקרי הטבע ולא יתעוררו בתשובה, "והלכתי עמכם בחמת קרי", יעניש אותם הקב"ה בחמת מקרי הטבע שיפילם תחת הנהגת הטבע.

המספר שמונה רומז על הנהגה שלמעלה מדרך הטבע

אמנם לפי פירוש הרמב"ם צריך ביאור איך יפרש המשך הכתוב: "והלכתי עמכם בחמת קרי, ויסרתי אתכם אף אני שבע על חטאתיכם". וקשה מאחר שהעונש של "והלכתי עמכם בחמת קרי", הוא שיפיל אותם הקב"ה תחת מקרי הטבע, משום שתלו את הצרה במקרי הטבע, איך שייך לומר על עונש הבא מהטבע: "ויסרתי אתכם אף אני שבע על חטאתיכם".

ונראה לפרש הכוונה בזה על פי יסוד גדול החוזר ונשנה בספרי המהר"ל, כי המספר שבע מורה על הנהגת הטבע שנבראה בשבעת ימי בראשית, ואילו המספר שמונה שהוא למעלה ממספר שבע מורה על הנהגה שלמעלה מדרך הטבע. והנה מה שכתב ב"גבורות השם" (פרק מז) לבאר בזה המדרש (ילקוט שמעוני פרשת בשלח רמז רמא) שמפרש מילת א"י בשירת הים (שמות טו-א): "אז ישיר משה ובני ישראל - א' אחד, ז' שבעה, הרי שמונה, אמר משה בזכות המילה שניתנה לשמונה נקרא הים, באז נקלס".

ומבאר המהר"ל כי הנס של קריעת ים סוף היה למעלה מן הטבע, לכן היו צריכים לזכות של

ישוב הפליאה: איך יתכן שדוד המלך שאמר על אבשלום ח' פעמים "בני" הצילו מהגיהנם והביאו לעולם הבא

מהר"ל: המספר שבע רומז על הנהגת הטבע משבעת ימי בראשית המספר שמונה רומז על הנהגה למעלה מדרך הטבע

דוד המלך אמר ח' פעמים "בני", לרמז כי אבשלום רדף אחריו למעלה מדרך הטבע כדי להביא עליו כפרה

כ"ק מרן מהר"י מבעלזא זי"ע: האב יכול לתקן בתשובה למפרע מה שלא התקדש כראוי וגרם פגם לבניו

"יש עוד לאדם דרך ימצאו לו רעות רבות וצרות, והם מצד הסתר פנים, והיינו שפעמים מצד עון יעזוב אל הטבע וההזדמנון, ויש לאדם להישמר מן הקרי [ממקרי הטבע], ואינו יכול לבטוח בו [בעצמו שהוא ראוי לשמירה], כי מי יאמר לו שהוא מאותם שנאמר עליהם (משלי כח-א) וצדיקים ככפיר יבטח, ושמא הוא בהסתר פנים מחמת איזה עון ויהיה מזומן אל הקרי, ולזה הותר להם לישראל לבנות להם חומות דלתיים ובריה, והיו נושאים כלי מלחמה למלחמת מצוה, עם היות שלא בחרו ובחנות יהושוע ה', וח"ו הנכנס למלחמה בלי חרב בידו מתחייב בנפשו, ויקרא כסיל ובוטח וכיוצא בזה דברים רבים".

הפירוש הנורא של הרמב"ם: "והלכתי עמכם בחמת קרי"

הנני להעלות על שלחן מלכים מה שנראה לפי עניות דעתי ברור, כי דברי הרמ"ק וה"יערות דבש" בענין העונש שהקב"ה מביא על האדם על ידי שמפילו תחת הנהגת הטבע, יסודתם בקודש מדברי הרמב"ם, שמלמד אותנו מהי הדרך הישרה שיבחר לו האדם להתנהג בעת צרה (הלכות תענית פ"א הלכות ב-ג):

"ודבר זה מדרכי התשובה הוא, שבזמן שתבוא צרה ויזעקו עליה ויריעו, ידעו הכל שבגלל מעשיהם הרעים הורע להן, ככתוב (ירמיה ה-כד) עוונותיכם הטו וגו', וזה הוא שיגרום להסיר הצרה מעליהם, אבל אם לא יזעקו ולא יריעו, אלא יאמרו דבר זה ממנהג העולם אירע לנו וצרה זו נקרה נקריה, הרי זו דרך אכזריות וגורמת להם להידבק במעשיהם הרעים, ותוסיף הצרה צרות אחרות, הוא שכתוב בתורה (ויקרא כו-ז) והלכתם עמי בקרי והלכתי עמכם בחמת קרי, כלומר כשאביא עליכם צרה כדי שתשובו, אם תאמרו שהיא קרי, אוסיף לכם חמת אותו קרי".

כאשר נתבונן נראה שהרמב"ם מגלה לנו כאן מפתח גדול איך להתנהג בעת צרה, שצריך להאמין באמונה שלימה כי צרה זו היא עונש מהקב"ה כדי לעורר את האדם לזעוק ולעשות תשובה על עוונותיו, ועל ידי זה יסיר הקב"ה את הצרה ממנו.

זמן שהאדם עוסק בתורה ומצוותיה, מוציאו הקב"ה מתחת הנהגת הטבע והמזלות, כמאמר חכמינו ז"ל (שבת קנז): "אין מזל לישראל", אבל כשהפסיק ללמוד תורה ולא קיים מצוותיה, מסתיר הקב"ה כביכול את פניו ומסיר השגחתו ממנו, ועל ידי זה באים עליו יסורים מפגעי הטבע והמזלות.

מוסיף ה"יערות דבש" כי ההבדל בין שני סוגי יסורים הללו הוא, כי היסורים הבאים על האדם שלא על ידי הטבע כי אם מהקב"ה מכפרים על עוונותיו, מאחר שבאו על ידי הקב"ה בכוונה תחילה כדי לכפר על מה שחטא, אבל אם היסורים באים על האדם מפאת הטבע והמזלות, כי עוונותיו גרמו שלא ירים אותו הקב"ה מעל המזלות, יסורים הללו אינם מכפרים על העוונות שהרי לא באו עליו מיוחד, אלא הוא נפל תחת הנהגת הטבע והמזלות.

הנה כי כן זהו ביאור הגמרא: "דוד כיון שאמר לו הקב"ה, הנני מקים עליך רעה מביתך היה עצב, אמר שמא עבד או ממזר הוא דלא חייס עלי", כי חשש שיבוא עליו העונש על ידי שיסיר הקב"ה השגחתו ממנו, ועל ידי זה יקום כנגדו עבד או ממזר שבדרך הטבע אין לו מדת הרחמנות, ואז הרי לא יזכה דוד לכפרת העוונות.

"כיון דחזא דאבשלום הוא שמח, משום הכי אמר מזמור, אמר סתם ברא דרחים על אבא". פירוש, סתם בן מרחם על אביו, וכאן שלא היתה לו שום רחמנות על אביו, הרי מוכח שהעונש הוא שלא בדרך הטבע, כי אם מהקב"ה שסיבב מרד זה של אבשלום כנגד דוד אביו כדי לכפר על עוונותיו, לכן שמח ואמר מזמור על שזכה לכפרת עוונותיו.

הנה מה שמצינו סימוכין לדברי ה"יערות דבש", שיש עונש שבא על האדם על ידי שהקב"ה מסתיר כביכול פניו ומניחו ליפול תחת הנהגת הטבע, ממה שכתב המקובל האלקי הרמ"ק זי"ע ב"אלימה רבתי" (מאמר עין כל תמר ה פרק לו):

מצות מילה שניתנה ביום השמיני, הנה הדברים בלשון קדשו:

"ביאור ענין זה כמו שאמרנו למעלה, כי קריעת ים סוף אינו טבעי, והיה גובר השם יתברך על הטבע עד שנקרע הים, ומפני שכל אשר נברא בששת ימי בראשית הוא טבעי, ודבר שאינו טבעי הוא על שבעת ימי בראשית, ולכך המילה ביום השמיני, כי בדרך הטבע אין ראוי המילה, שהרי נולד האדם בערלה והמילה היא על הטבע.

ומפני שיש בישראל מדריגה זאת שאינם טבעיים, שהרי יש בהם המילה, ולכך נקרע ים הטבע בשביל זכות המילה שאינה טבעית, ודבר זה נתבאר למעלה גם כן, ולפיכך מילת א"ז שמספרו שמונה, לומר שנקרע הים במדריגה שהיא על הטבע, שהיא על שבעת ימי בראשית, וזה א"ז שהאל"ף שהיא מדרגה שאינה טבעית הוא על שבעת ימי הטבע."

הנה כי כן הרווחנו להבין לפי זה פירוש הכתוב לפי הרמב"ם: "ואם בזאת לא תשמעו ליהלכתם עמי בקרי", שתתלו את הצרה במקרי הטבע, "והלכתי עמכם בחמת קרי", שאעניש אתכם מדה כנגד מדה במקרי הטבע, ומפרש ואומר, "ויסרתי אתכם אף אני שבע על חטאתיכם", שאיסר אתכם בהנהגת הטבע שנבראה בשבעת ימי בראשית.

מעשה יאירו עינינו וישמח לבנו להבין כוונתו העמוקה של דוד המלך, שאמר על אבשלום בנו שמונה פעמים "בני" כדי להצילו מהגיהנם ולהביאו לחיי העולם הבא, כי בכך התכוון לקחת על עצמו האשמה, שהוא גרם בחטא בת שבע שאבשלום בנו ירדוף אותו, ולכן אמר שמונה פעמים "בני", שהמספר שמונה הוא רמז על למעלה מדרך הטבע, לרמז כי מה שרדף אחריו אבשלום בנו היה למעלה מדרך הטבע כדי לכפר על מה שחטא, לכן ראוי שאבשלום יכופר במיתתו ויזכה לחיי העולם הבא.

יומתק להוסיף פרפרת לבאר בזה מה שהזכיר דוד המלך את שמו של אבשלום הרבה פעמים: "בני אבשלום, בני, בני אבשלום... אבשלום בני, בני... ויזעק המלך קול גדול בני אבשלום, אבשלום בני, בני". על פי מה ששינינו בגמרא (ברכות ז): "דשמא גרים". וכן מבואר במדרש (ילקוט שמעוני

ישעיה רמז תמט): "אילו זכו הדורות, היה הקב"ה קורא שם לכל אחד ואחד, ומשמו היו יודעים את טיבו ואת מעשיו".

לפי זה יש לומר כי מטעם זה בשעה שהזכיר דוד המלך שמונה פעמים "בני", כדי להראות שזה היה למעלה מדרך הטבע, הזכיר גם כן כמה פעמים את שמו של "אבשלום", שהוא מורכב מב' תיבות "אב-שלום", לרמז בכך ששמו גרים שיחיה בשלום עם אביו, כטבע הבן שאוהב את אביו ורוצה לחיות עמו בשלום, אלא שמן השמים שינו את טבעו שירדוף אחרי אביו, כדי להענישו שלא כדרך הטבע ועל ידי זה תהיה לו כפרה, אם כן ראוי שתהיה לאבשלום כפרה במיתתו ויזכה לעולם הבא.

האב יכול לתקן בתשובה את בניו גם אחרי לידתם

ויש להוסיף נקודה יקרה לבאר מה שכתוב: "ויזעק המלך קול גדול בני אבשלום, אבשלום בני, בני". זאת ועוד, איך הציל את אבשלום מגיהנם והביאו לחיי העולם הבא, על פי יסוד נפלא שלמדנו ממשנתו הטהורה של כ"ק מרן רבי יהושע מבעלזא זי"ע בפרשתנו פרשת עקב, שיש בכח כל אב לתקן בתשובה מה שגרם פגם בבניו גם אחרי שכבר נולדו בעולם.

דבר זה למד ממה שכתוב בפרשתנו (דברים ז-ג): "ואהבך וברכך והרכך וברך פרי בטןך ופרי אדמתך" וגו'. ודרשו במדרש (דבר"ג-ה): "למה הוא מקיש פרי הבטן לפרי האדמה, אמר הקב"ה מה פרי אדמתך סיגים אף פרי בטןך סיגים. דבר אחר מה פרי אדמתך אין בהם לא חטא ולא עון, אף פרי בטןך לא יהא בהן לא חטא ולא עון".

ופירש ה"ידי משה" כוונת המדרש: "אף פרי בטןך סיגים", לרמז על אברהם אבינו שיצא ממנו ישמעאל ועל יצחק אבינו שיצא ממנו עשו, על דרך המאמר (ברכות נה): "אי אפשר לבר בלא תנן". תמה על כך מרן מהר"י זי"ע, הלא הקב"ה רוצה כאן לברך את ישראל: "ואהבך וברך וברך פרי בטןך", אם כן איך מקיש הכתוב פרי בטןך לפרי אדמתך, שיהיו בהם סיגים כאברהם שיצא ממנו ישמעאל וכיצחק שיצא ממנו עשו.

וביאר בדברי קדשו על פי מה שמבואר במפרשים כלל גדול, שבכל מקום שיש במדרש שני פירושים הרי הם קשורים ומשלימים זה את זה. לפי זה יש לומר גם כאן ששני הפירושים במדרש עולים בקנה אחד, על פי המבואר בספרים הקדושים שהוא צריך לעשות הכנה לקדש עצמו כראוי, כדי שיזכה להוליד בנים יראים ושלימים.

אך לפי זה צריך ביאור מה יעשה אדם שלא עשה הכנה להתקדש כראוי וכבר נולדו לו בנים, אבל האמת היא כי כשאיש ישראל בוכה ומתחנן להשי"ת על מה שלא עשה הכנה כראוי, יש ביכולתו לתקן גם למפרע את ההכנה שכבר נעשתה כאילו נעשית בשלימות, ועל ידי זה יעזור לו הקב"ה לתקן את בניו שילכו בדרך התורה לפני ה'.

הנה כי כן זהו הקשר בין שני הפירושים במדרש, הפירוש הראשון הוא: "למה הוא מקיש פרי הבטן לפרי האדמה, אמר הקב"ה, מה פרי אדמתך סיגים אף פרי בטןך סיגים", פירוש, אפילו אם ח"ו לא עשה האב הכנה לפני הלידה כראוי, ומצד ההכנה היה צריך להיות פרי בטןך סיגים, עם כל זאת על ידי תפלה ותשובה אפשר לתקן את העבר, ועל ידי זה יתקיים הפירוש השני של המדרש: "מה פרי אדמתך אין בהם לא חטא ולא עון, אף פרי בטןך לא יהא בהן לא חטא ולא עון".

מעשה ירווח לנו להבין כי באותה שעה שאמר דוד המלך שמונה פעמים "בני", כדי לרמז בכך כי מה שרדף אחריו אבשלום בנו היה למעלה מדרך הטבע, כדי להעניש אותו על חטא בת שבע, זעק בקול גדול: "בני אבשלום, אבשלום בני, בני", כדי לעשות תשובה על מה שגרם כביכול פגם באבשלום, ועל ידי זה תיקן למפרע את הפגם שגרם באבשלום והביאו לחיי העולם הבא.

לקראת הסיום ראוי להעיר על מה ששינינו בגמרא (ע"ז ד): "לא דוד ראוי לאותו מעשה [דבת שבע] דכתיב (תהלים קט-כב) ולבי חלל בקרבי... אלא לומר לך שאם חטא יחיד אומרים לו כלך אצל יחיד... והיינו דרבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן, מאי דכתיב (שמואל ב כג-א) נאום דוד בן ישי ונאום הגבר הוקם על, נאום דוד בן ישי שהקים עולה של תשובה". אולם דוד המלך שלא ידע מזה עסק באמת בתשובה בחושו שהוא צריך כפרה.

תודתנו וברכתנו נתונות לאלו שנדבו את הוצאת הגליון לזיכוי אחינו בני ישראל

משפחת מהדב הי"ו - לעילוי נשמת אמו האשה החשובה מרת לאה בת וירג'ני ע"ה